pagini bucovinene

ANUL II, nr. 11 (23)

NOIEMBRIE 1983

SUPLIMENT EDITAT ÎN COLABORARE CU COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA

MAREA UNIRE DIN 1918:

O ÎNCUNUNARE A STRĂDANIILOR ȘI ASPIRAȚIILOR SECULARE, UN ACT EPOCAL DE ÎMPLINIRE ȘI DREPTATE ISTORICĂ

Scrutînd încă o dată, cu ochiul minții, actul istoric al încheierii procesului de realizare a unității național-statale românești, în 1918, al Marii Uniri — după alte două etape, care au prefațat și pregătit acest eveniment epocal: unirea Moldovei cu Țara Românească, în 1859 unirea cea mică, apoi cucerirea independenței în 1877-1878 și unirea Dobrogei la statul român — gîndul și sufletul nostru încearcă din nou să aducă cuvenitul omagiu și recunoștința sa caldă înaintașilor, sorbind din apa vie a istoriei, ca din slovele unui testament sacru, înțelepciune și tărie de nebiruit pentru brațul și mintea investite să apere și să urce spre noi piscuri de lumină și virtute idealul de libertate și unitate națională.

Marea Unire realizată în 1918 prin voința și jertfa întregii națiunii române a fost rezultatul eforturilor permanente și progresive ale evoluției milenare a poporului român care, din zorii apariției și dezvoltării sale, așezat aici „în calea tuturor răutăților", străjer „la poarta furtunilor" a trebuit să ducă o luptă necontenită și îndîrjită pentru a-și apăra și dezvolta limba și cultura, obiceiurile, credința și vatra, ființa și existența statală, în fața unor grele și nesfîrșite vicisitudini.

Ca niște rîuri firave la început, izvorîte din cremenea Carpaților și care în drumul lor spre mare își adună nenumărați afluenți din toate cotloanele, din toate văile și cîmpiile spațiului mioritic al vechii Dacii, întărindu-și necontenit potențialul spre a putea birui stăvilarele de orice fel din calea lor firească, tot astfel strădaniile înaintașilor pentru păstrarea ființei lor naționale si pentru dezvoltarea lor unitară au străbătut necontenit o imensă, o îndelungată și extrem de întortocheată cale avînd de înfruntat: un mileniu învolburat de invazii și migrații, de la sfîrșitul secolului al III-lea pînă la începutul veacului al XIII-lea, cînd s-au mișcat încoace triburile nomade sau seminomade în căutarea de bogății, de jafuri și de pradă: apoi, tendințele expansioniste ale regatelor feudale maghiare și polone, ale hanatului tătăresc, dar mai ales ale Porții Otomane de la sfîrșitul veacului al XIV-lea, pînă la începutul epocii moderne — ale acelei Porți Otomane care lichidînd rînd pe rînd statele din Balcani, din sudul Dunării și altele din această zonă, cătîndu-și drum spre centrul și inima Europei, s-a lovit necontenit de rezistența țărilor române călcîndu-le adesea, îngenunchindu-le uneori, dar nereușind niciodată să le sugrume existența statală, să le transforme în pașalîcuri, să le integreze imperiului ca simple teritorii supuse total osmanlîilor; iar mai apoi, după dezastrul înfrîngerii turcilor sub zidurile Vienei (la salvarea acelei Viene pentru care și românii și-au adus o importantă și necontestată contribuție), poporul român a trebuit să lupte cu și mai multă forță, abilitate și cutezanță ca să supraviețuiască războaielor de jaf și cotropire, dezlănțuite în această zonă, timp de peste două veacuri, de imperiile habsburgic și țarist asupra celui otoman, care devenise „omul bolnav" al Europei și ale cărei bogății uriașe și teritorii constituiau o ispită pentru cuceritori. Transformarea frecventă a teritoriilor țărilor romane în teatru al operațiunilor militare în timpul nesfîrșitelor războaie austro-ruso-turce, rășluirea unor teritorii românești și integrarea lor la imperiile habsburgic și țarist, distrugerile cauzate de aceste războaie, jafurile efectuate de invadatori n-au putut nici de această dată să sugrume setea de libertate și unitate națională a poporului român, ci dimpotrivă, ea s-a transformat într-o forță, care a crescut necontenit, însuflețită de dreptatea cauzei sale, trebuind în final să izbîndească. Și tocmai în dreptatea cauzei sale stă extraordinara vitalitate a poporului român.

Realizată în condițiile prăbușirii imperiului habsburgic, **țarist și otoman sub loviturile popoarelor din această zonă**, ale victoriei Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, ale triumfului dreptului sacru al națiunilor oprimate la autodeterminare, la existență statală liberă, independentă, suverană, Marea Unire din 1918 — proclamată prin voința întregii națiuni române, în cadrul unor adunări naționale cu un profund caracter popular, democratic, cu putere de lege înscriind, totodată, un larg program de reforme burghezo-democratice — **a reprezentat o strălucită încununare a strădaniilor și aspirațiilor seculare, un act de împlinire și de dreptate istorică, pe care se sprijină întrega evoluție a României socialiste de azi și de mîine.**

Mihai IACOBESCU

Desen de Ion Carp FLUERICI

De pace

Deodată hotarele se topiseră-n pămînt
împreună cu grănicerii și armele
și haină a vîntului îmbrăcarăm
să mergem să ne vorbim.
Înfrunzite poduri suirăm
peste fața mirată a apelor
pînă s-ajungem,
pînă să credem,
pînă să fie adevărat
și nici un semn din țărînă
să ne apere drumul nu răsări,
nici o oglindă pe cer
făptura să ne-o recunoască
ci numai un foșnet ca de pădure-auzirăm
printre cuvintele noastre călătorind.

Victor RUSU

Octombrie

Cad două verbe peste Bucovina,
unul din pămînt, altul din cer,
ca un serv se-ascunde-n fier lumina,
ca neadevăru-n adevăr.

Sîngerează toamna pe aproape,
curge lin Siretul în Siret,
sufletul trecut prin două ape
nu-și încinge fruntea în regret!

Două ceruri peste Bucovina,
unul din pămînt, altul din cer,
nu-i a mea, iubito, astăzi, vina
pentru ce-ți refuz, pentru ce-ți cer!

Marcel MUREȘEANU

autograf

„...precum în sufletul meu bolnav de istoria Românilor și a României"...

Aici, în Țara de Sus, legendară precum în sufletul meu bolnav de istoria Românilor și a României, am trăit în zilele unui octombrie de aur sîngerînd ruginiu ca foaia fagului două respirări de suflet, ca o diastolă și o sistolă a contemporaneității: un muzeu al Sucevei și-al istoriei noastre, amintitor de trecut, păstrător de prezent și creator — sper — de viitor cum puține, atît de înălțătoare și de rafinat spirituale, am întîlnit în patrie — căci un muzeu se trăiește cu ambianța și cu exponatele lui ca o iubire — și lectura unor poeme de autori necunoscuți, semnate cu **motto-uri**, participanții la Concursul Național de Poezie Nicolae Labiș, colegii noștri mai tineri de astăzi, confrații noștri de mîine, viitorul liricii românești, plini de sensibilitate, de nobilă demnitate și de conștiința poeziei.

Pe aceste două repere, statornice precum doi stîlpi românești de pridvor, se reazimă arcul unei spiritualități milenare pe fruntea căruia, ca o pecete de timp, strălucește emblema țării eterne.

Romulus VULPESCU

Autenticitate și literatură

Se cunoaște cazul lui Camil Petrescu care a topit un jurnal de front autentic într-o operă de ficțiune. Romancierul îl atribuie personajului principal, Ștefan Gheorghidiu. Dar între el și autor, așa cum bine observă Al. George, există deosebiri serioase. Gheorghidiu a fost conceput ca un ins neînsuflețit de ardoarea patriotică, fără nici o dragoste eroică, încredințat că războiul e o absurditate sinistră. Dealtfel — aflăm din romanul **Patul lui Procust** — va fi condamnat pentru defetism. Camil Petrescu însă a plecat pe front animat de cu totul alte sentimente, ceruse intrarea României în război, suferise cumplit că fusese respins la recrutare din cauza constituției fizice prea delicate. Faptul îi provocase o adevărată „criză a personalității". Și-a spus că „niciodată nu se va mai

(Continuare în pag. IV)

Ovid. S. CROHMĂLNICEANU

LIMBA NOASTRĂ (3)

Dinspre natură spre cultură

(II)

Varietatea limbilor, ca fenomen originar, rezultă din analiza diferită a datelor uneia și aceleiași realități obiective.

Mica floare albă despre care spunem că „vestește" sosirea primăverii, ne-a apărut nouă, românilor, ca un ghioc în miniatură, de aceea o numim în limba noastră *ghiocel*. Altor popoare ea li s-a înfățișat altfel: francezii o numesc, în limba lor, „străpunge-zăpadă", germanii o numesc „clopoțel de zăpadă", englezii — „strop de zăpadă", iar rușii — „micuța de sub zăpadă".

Tot analiza diferită a realității unitare face ca unuia și aceluiași cuvînt dintr-o limbă să-i corespundă două sau mai multe în alta. Astfel, substantivul românesc *limbă* desemnează realitatea analizată prin cîte două substantive în germană: *Zunge* (ca organ anatomic) și *Sprache* (ca instrument de comunicare), iar verbele românești *a spune* și *a zice* desemnează actualmente procesul la care franceza se referă printr-un singur verb: *dire*.

Așa se face că, spre deosebire de marea majoritate a interjecțiilor și onomatopeelor, celelalte clase de cuvinte, clasificate de *noționale* (substantive, adjective, verbe, adverbe, pronume, numerale), deși cuprind elemente referitoare la datele realității obiective unitare, nu mai prezintă asemănări atît de mari în limbi diferite.

Varietății originare a limbilor i se adaugă, treptat, o varietate rezultată din diversificarea comunităților umane primare, deci a limbilor inițiale, și alta — din contactul între comunități, respectiv limbi diferite.

Cunoașterea naturii în scopul înțelegerii ei, și exploatarea acesteia în scopul îmbunătățirii vieții omenești nu mai reprezintă o necesitate pur naturală, ci una specific umană, fiind imposibil de realizat fără concursul gîndirii si al actiunii sociale. Ca reflectare a cunoasterii și ca instrument de acțiune sub egida rațiunii, limbajul și-a modificat esența: fiind un fenomen mai cu seamă natural la originile foarte îndepărtate, varietatea limbilor prin care el a ajuns să se realizeze în decursul istoriei îi dă caracterul unui fenomen cultural și, prin aceasta, predominant social.

Constantin DOMINTE

A PRIVI

Inima mea spre Alba Iulia migrează...

În aceste zile cînd soarele din toamna spre sfîrșite mai stăruie în struguri și în mere, cînd, sub brazdă, reavănă, germinează sămînța viitoarelor holde, inima mea spre Alba-Iulia migrează. Spre Alba, acolo unde, într-un început de decembrie 1918, ceea ce constituia o certitudine a noastră, a tuturora, avea să devină un fapt politic deplin și pentru eternitate. Fiii tuturor provinciilor românești, despărțiți arbitrar de visicitudinile vremurilor tulburi, care, dintotdeauna, se știau frați întru simțire și gîndire, și care vorbesc aceeași limbă, vor pecetlui, prin voință și multă trudă Marea Unire.

Ideea aceasta, pregătită cu migală de mințile luminate ale vremii sau de îndrăzneața faptă a Viteazului Mihai încă din zorii sec. XVII-lea, a existat la români dintru începuturi, așa cum Miron Costin, avea să rostească atît de tulburător: „Biruit-au gîndul să mă apucu de această trudă, să scot lumii la vedere felul neamului, din ce izvor și seminție sînt locuitorii țării noastre, Moldovei și Țării Muntenești și românii din Țările Ungurești, cum s-au pomenitu mai sus că toți un neam și odată descălicați sîntu"...

Anul acesta se împlinesc 65 de ani de la istorica Adunare de la Alba-Iulia și inima mea înspre acolo migrează, și sufletul meu călătorește peste acest pămînt rotund și țărmurit de fluvii... Și sînt custodele Muzeului din Alba și paznic, sever, la porțile muzeului Unirii din Iași, dar, mai ales, sînt piatra de temelie pusă de strămoșii strămoșilor mei în zidurile Cetăților Domnilor Moldoveni...

George DAMIAN

Cronică literară

La a doua ieșire în arena literară (**Compunere cu portocale,** primul său volum, este una dintre puținele cărți pentru cei mici apărute la noi în ultimii ani din care noțiunea de literatură pentru copii nu este compromisă), Ion Filipciuc se recomandă ca un scriitor cu program. De obicei, la această vîrstă a creației, autorii se autosuspectează de posibile surprize, își supraevaluează sau, dimpotrivă, își subestimează forțele (după temperament), în tot cazul foarte puțini au cutezanța de a propune, cu sinceritate, cititorului o selecție de unghiuri din care poate și trebuie să fie receptată opera. **Vămile cireșului,** dincolo de valoarea ei strict literară, încorporează o sumă de idei estetice, gnoseologice, ontologice, de teme, motive și mituri care, în ultimă instanță, se constituie într-un program perfect coerent și pe care autorul îl respectă cu rigoare ; se vede limpede că Ion Filipciuc este un reflexiv, nu un intuitiv, împătimit de sensurile adînci ale lumii, dornic nu să ia ochii cititorului cu strălucirile, înșelătoare de cele mai multe ori, ale aparențelor, ci să-l conducă, adesea cu primejdioase dificultăți asumate, către adevăruri mai puțin accesibile. Asemenea „prezentare" în fața cititorului comportă riscul unei anumite rigidități, dar este și semnul sigur al maturității.

De obicei, volumele de proză scurtă apar ca niște analecte ; între diferite bucăți există cel mult o unitate de scriitură. **Vămile cireșului** este un edificiu compozițional și ideatic rotund, ca acea încăpere-parabolă din **Inox** în în care naratorul (un copil), oricum s-ar mișca, se află în aceeași poziție fată de sine însuși. Dar aceasta este abia a treia proză a volumului, în care se procedează la circumscrierea și situarea imaginarului ca tărîm al creației; în prima autorul își fixează punctul de vedere asupra raportului realitate-imagine-cuvînt : „imaginile noastre sînt ale realității asemeni păsării prin aerul deplin, pentru că abia aerul definește o pasăre, nu ?, dar realitatea poate fi scornită printr-un singur cuvînt sau distrusă printr-o bubuitură și cel ce se mîndrește cu pasărea împăiată nu poate fi iubit decît între hotarele ipocriziei". A doua, dezvoltînd un semn din prima (porumbelul), este o fabulă, deliberat complicată, a alergării după himera perfecțiunii (frumuseții) și abia ultima din volum — o adevărată profesiune de credință, construită pe trama poemului „Flori de mucigai" al lui Arghezi — atacă întrebările grave ale funcției artei și destinului. Între acești doi poli **Vămile cireșului** se rotunjește cu foarte puține denivelări și discordanțe, de fapt abia sesizabile.

Autorul a optat pentru povestire și nuvelă (cînd i-ar fi fost atît de ușor să topească toată substanța volumului într-o singură structură) nu din motive de insuficiență a respirației epice, ci cu intenția de a decupa cît mai precis cîteva teme esențiale : viață, moarte, cunoaștere, destin, iubire ; dincolo de măștile fugoase ale efemerului recunoaște tiparele adînci ale etern-umanului. Și important nu este acest fapt în sine, ci descoperirea, de cele mai multe ori, a unor perspective noi, derivate dintr-un mod contemporan de a gîndi lumea. Este cazul de pildă al acelor remarcabile nuvele numite **Ana, tu nu ești pasăre** și **Dezrătăcită, planeta Pîine.**

Întregul volum este așezat sub semnul oglinzii. Alegorie a gîndirii exacte, oglinda, în diferite ipostaze (memorie, apă, ochi, oglindă etc.) este, în același timp, expresia dorinței autorului de a lărgi granițele realului dincolo de ceea ce oferă simțurile, ea fiind, de fapt, așezată dinaintea ochilor minții. Astfel, între real și fantastic, idee și imagine, fatum și

Ion Filipciuc:

VĂMILE CIREȘULUI*)

cauzalitate granițele dispar sau devin extrem de elastice. Recursul la mit, de regulă folcloric și romănesc, într-o gamă bogată de tehnici ale încorporării lui în structurile epice (sau lirice), este o altă dimensiune interioară a volumului. Favorizată de natura oglinzii, unde totul e iluzie, expansiunea mitului, mecanismul său poetic acționează prin extensie, derivație sau extrapolare a structurilor ideatice și a programelor de reprezentare. Ion Filipciuc aplică (sau beneficiază de) tehnicile filmice pentru a realiza accelerări sau încetiniri ale ritmului, suprapunerea imaginilor sau trecerea de la un plan narativ la altul, translația de sensuri ale motivelor, intarsierea unor secvențe narative insolite în desfășurări epice mai ample, totdeauna cu o remarcabilă profesionalitate. Merită măcar amintite, pentru că în spațiul unei cronici analizele individuale nu sînt cu putință, **Fotografia miresei** (scrisă fără greșeală), **Prin cearcănele Mioriței** (reiterare originală a mitului), **Iarba vîntului** (cu frumoase treceri din real în imaginar) și, din nou, **Ana, tu nu ești pasăre** — adevărat joc artezian al apelor fanteziei, subordonat unei meditații tensionate asupra iubirii și morții.

Trecut prin școală lui Mircea Eliade (nuvelistul), Ion Filipciuc posedă un ambitus larg al fantasticului, de la cel feeric **(Vămile cireșului)**, la cel oniric, magic **(Iarba vîntului)**, emblematic **(Scrisoarea din săptămîna o mie)**, doctrinar **(Dezrătăcită, planeta Pîine)** în care se mișcă fără complexe, după toate regulile genului, dar și în limitele unui program personal. Iată de ce fac notă discordantă **Chitanță** — a cărei fabulă fără relief nu comunică deloc cu restul volumului — și **Umbra morii din Costișa** în care eresul îngropării umbrei este hibridat cu o intrigă pasională de factură sadoveniană. Drapajul liric, de altfel fastuos și expresiv, nu reușește să ascundă sentimentalismul efeminat, dulceag și programatic din **Înfășurați în frunze ca doi arbori** și **Noaptea în care cosașii** ; singura lor justificare (parțială) ar putea fi că servesc drept contrapondere edenică (dar de ce era nevoie de ea ?) la aura tragică a iubirii din alte proze ale volumului. Tot dintr-un fel de sentimentalism izvorăsc și descrierile, de un etnografism excesiv, ale portului bucovinean — „catrințe din stramatură" sau „bondițe cusute cu flori pe holiță albă, cu prim negru sau cu dihori gălbui".

Este limpede că spațiul căruia se supune cu o devoțiune idolatră proza lui Ion Filipciuc este cel al nordului moldav ; și este, neîndoielnic, un merit că se desprinde categoric, în această privință, ca și în altele, de fabulosul decorativ al precursorilor. Cum, de altfel, se detașează și de unii prozatori contemporani legați, în operă, de Bucovina (Platon Pardău, Ion Țugui) prin modul superior în care vehiculează fantasticul, conferindu-i o funcție ontologică, nu una istoricizantă sau etică.

Spuneam la început că **Vămile cireșului** atestă un prozator care și-a fixat o traiectorie. Afirmația nu intenționează să fie restrictivă. Un program nu se confundă cu monovalența ; pentru un prozator care posedă forța calmă, lucidă a lui Ion Filipciuc, el este doar sîmburele în jurul căruia pot cristaliza imprevizibile învelișuri.

* Editura **Albatros**, București, 1983.

Mihail IORDACHE

Dragoș Vicol — Sonete

Apărute postum (de ce tocmai la Editura Litera ?), sonetele lui Dragoș Vicol sînt o chintesență a întregii creații a scriitorului, mult prea repede trecut în lumea umbrelor.

Nu este prima oară, dar, fatal, ultima, cînd poetul se exprimă în forma rigidă a sonetului. Formele fixe sînt uneori reflexe ale maturității artistice, maturitate în care Dragoș Vicol poposise de mult. Și nu este prima și nici ultima oară cînd un poet meditează la scurgerea inexorabilă a timpului, la apropierea clipei care va săvîrși trecerea în neființă.

Iubirea, spațiul natal, patria, mitologia românească, omenia, prietenii sînt teme cărora autorul *Satului cu oameni frumoși* le-a fost statornic neîncetat. Le regăsim în sonetele ultimului volum pe toate, dar parcă mai ascunse în ele însele ca niciodată, învăluite într-o densă atmosferă elegiacă. Punct culminant al lirismului poetului, cunoscut îndeobște ca bard al cetății, volumul putea fi intitulat la fel de bine „Elegii", întrucît toate poemele sînt, de fapt, veritabile elegii : „Sună un clopot undeva, sună, / poate în sîngele meu de demult ; / sună un clopot și eu îl ascult / poate în clipă, poate din lună. // ... Pașii s-opresc, bate-o mistică spaimă / în frunzele inimii, în ani și în ceas : / oare din toate ce mi-a rămas ? // Sună un clopot și sunetu-ngaimă / spaima de sine, de propriu-i sens... / Doamne, ce clopot, ce sunet imens !" Tema fusese anticipată în volumul *Cerbul singuratic* de povestirea „Livada", un excelent poem elegiac în proză.

O lumină interioară, nicicînd maculată, răzbate din fiecare poezie realizînd un univers al armoniei clasice. De altfel, poetul, ca și prozatorul, n-a experimentat niciodată, deși există în scrierile sale semne vădind cunoașterea experiențelor șocante ale contemporanilor săi. Probă de ancorare în teritorii estetice validate de timp. Orașul stresant, nevrozele, degringolada spaimelor lipsesc aproape cu desăvîrșire unei structuri poetice perfect echilibrate : „Să vină tot ce s-a-mplinit cuvînt / frumos, cioplit de mine pe-ndelete, / în ceasuri limpezi, din uimiri secrete, / din vis, din curcubeu pe frunți răsfrînt".

Spațiul natal, matrice sufletească și mit al originii, rezonator liric al Patriei, îndulcește celebrarea misterului marii treceri prin sugestia tonifiantă a integrării în acele simboluri cuprinzînd în ele deopotrivă dimensiunile istoriei și ale artei : „Cu pas trudit de Voroneț m-apropii / cu ochii-ating divinele culori / și dintr-o dată parcă mii de sori/s-aprind în jur muind în aur plopii...//Și parcă urc în timp prin curcubeu : / de Voroneț m-apropii ca Anteu..." Același spațiu este însă și prilej de mitizare într-o modalitate poetică în care eul liric se obiectivează. Astfel, Vitoria Lipan, cunoscutul personaj născut din prelucrarea mitului mioritic, devine mit prin fixarea în conștiința oamenilor. Un mit cultural avîndu-și obîrșia într-un mit folcloric. Este tocmai ceea ce face Dragoș Vicol care știe să mitizeze suspendîndu-și subiectul într-un prezent continuu, ca într-un film în care scena cheie se reia la nesfîrșit, cu încetinitorul : „Și suie dintr-o vreme-n altă vreme, / și suie dintr-o viață-n altă viață. / Durerea ei numai în carpeni geme / iar lacrima numai în stea îngheață. / De cînd tot trece piscuri și coclaur / opincile i s-au făcut de aur...".

Transfigurarea poetică nu se realizează cu mijloace complicate. Poetul a înțeles că poezia, pe lîngă metaforă, mai trebuie să fie și comunicare. De aici truda meșteșugarului asupra cuvintelor : „Nu mi-e cioplit în marmură sonetul, / nici n-are transparențe de cleștar. / Trudesc la el așa, ca un tîmplar: / îl potrivesc încetul cu încetul...", amintindu-mi-l pe Arghezi. Forța comunicării este dată însă de sinceritatea sentimentelor, de intensitatea arderilor interioare. Întrebările întoarse spre înlăuntru, ca într-o litanie, aparțin cititorului, acel etern izvor și receptor de lirism : „Pe unde-or fi zăpezile din veac / și chipul tău, domniță visătoare, cu ochii cetluindu-se pe zare / și pe ghergef în liniști de iatac ? // Și unde-i cerul, nalt, cu stele scris, / cu buciume peste păduri și ape, / cînd ochii tăi mă dăruiau cu vis // cerîndu-mă de visul tău aproape. / Și unde-s eu cu viața mea întreagă ?"

Fără îndoială, muzicalitatea izvorîtă din perfecta stăpînire a ritmurilor contribuie și ea la deplina reușită a acestui ultim mănunchi de flori ale poeziei și sensibilității lăsate posterității de Dragoș Vicol.

Octavian NESTOR

PROZĂ

Cînd va veni un om

A venit cu o valiză. Doar atît ! S-a mutat pe strada noastră, chiar pe colț, lîngă brutărie. Construise poduri și tunele, rămăsese singur și venea de undeva din sud. L-am cunoscut chiar în primele zile și ne-am împrietenit. Nu știu de ce i-am spus de la bun început pe nume și el la fel. Purta costume deschise, avea părul sur și ochi albaștri. Preluase șantierul de pe malul rîului.

— Știi, avea o dicție ireproșabilă, o voce catifelată — nu-mi place proiectul, băiete ! Cît de frumoase ar fi fost orașele dacă s-ar fi gîndit constructorii și la f r u m o s. Ne rezumăm, din păcate la u t i l...

Au urmat discuții furtunoase cu cei din construcții, cu șefii.

— Ultimul dumitale cuvînt !

— Nu ! Obișnuiesc să pun la terminarea lucrării o plăcuță mică de marmură albă : Ion Mălinescu — și anul... Acest pod ar rămîne fără o asemenea plăcuță și... îmi stric stilul !

Directorul se încruntă.

— Perfect ! Va veni un alt om care să...

— Omul acela a venit ! Se află aici ! Am construit în Dobrogea, în Transilvania... Am venit să construiesc acum la mine acasă. Va fi un pod frumos, cu un arc ca un curcubeu, suplu și elegant... Plec chiar astăzi la minister dacă e nevoie... Din antecalculație a reieșit că e și mai ieftin...

Venise primăvara. Primăverile sînt reci pe la noi, pomii înfloresc tîrziu. Pe malul rîului începuse marea bătălie. Nu se pomenise șantier mai zgomotos și mai trăznit. Macarale de toate mărimile, betoniere, prefabricate gigant, fulgere intermitente ale aparatelor de sudură.

— Îl fac cum am zis, răcni Mălinescu la urechea mea. Nu mă las, Mitică. Un arc cu deschidere mare. Sus, voi aprinde niște lampadare albe. Un șirag de mărgele fluorescente se va oglindi în rîu. Ionică s-a scăldat pe vremuri în apele sale reci și albastre. Ideea, ideea e veche, băiete...

Poștașul mi-a dat mie telegrama. Știa că sîntem prieteni. L-am căutat pe malul rîului. Imensul lui arc prinsese contur. Visul lui Ionică făcuse marele salt peste ape... A apărut, plin de praf, vorbind cu toată lumea deodată. M-a zărit și și-a scos casca de protecție.

— O telegramă, Ioane !

Zîmbi numai cum știa el să zîmbească.

— Păstreaz-o că-ți zic eu conținutul : „Vino urgent ! Te așteptăm cu drag ! Alina ! Este ?

M-am uitat. Așa scria.

— E soția mea. E pictor scenograf de meserie și aici cum nu avem teatru... La poduri nu se pricepe și... cum să-ți explic eu... Unde se întîmplă să construiesc se întîmplă să nu fie teatru și unde e teatru... Întotdeauna situația debutează așa : vine telegrama, eu îmi văd de treabă și cam la trei zile vine ea cu fetița... Stau cu mine o săptămînă și... iar la teatru... Numai în concediu uităm de teatre și de poduri...

După trei zile a venit Alina. Frumoasă și surîzătoare ca o zi de mai. Mirela, copie fidelă a tatălui, era învățată cu oamenii și șantierele.

— Uite-o sus, pe schele... Nu ție frică ?

— E obișnuită, puștoaica. M-a întrebat într-o zi dacă a sărit cineva cu parașuta din vîrful turnului Eifel...

S-au mai întîlnit odată în vară și mai tîrziu, cînd vîntul aducea frunze galbene spre rîu. Se inaugura podul cel nou. Plăcuța se afla la locul ei cu numele constructorului înscris cu litere aurite. Ion tot supărat părea.

— Auzi vorbă : că o să vină alt om. Știi, zicea șeful ! Adică, eu, eu care în sfîrșit am venit acasă...

Mirela mă luă de braț și-mi șopti confidențial

— Te-a minciunit tăticu ! Zicea că în concediu, gata cu teatrul și cu podurile... de unde... Le revedem în fiecare vară și nu lipsim de la nici o premieră a mamei...

Ne-am urcat în mașină. Mălinescu s-a instalat lîngă mine.

— Ele amîndouă în spate, că așa e regula. Știi ce am uitat să-ți mai zic ? S-a zis cu burlăcia și telegramele. A venit muntele la Mahomed. La primăvară inaugurăm aici teatrul cel nou și Alina...

Cineva chicoti pe bancheta din spate. Traversam podul și cîțiva trandafiri mari, roșii, se izbiră de parbriz. Am vrut să-i spun ceva prietenului meu. L-am privit. Era cel care se mutase în urmă cu un an pe strada noastră ? Era Ionel cel care se scălda în undele limpezi și reci ale rîului visînd un pod cu arc de curcubeu ? Mi-am zis că e mai bine să-l las cu gîndurile lui acum...

Jos, pe maluri nisipoase, luncile, vibrînd abia simțit, se pregăteau de iarnă...

Octavian LAZĂR

GEORGE GAVRILEAN

Umbra umbrelor

Tot mai departe, fratele meu
își biciuie tablourile, zilnic
să mărturisească ce încrîncenare
le obligă să-i arate
cît poate tăcerea să-ndure,
cum din ungherele nopții
bate gîndul pînza albă
ca o carabină cu lunetă
împrăștiind rouă împrejur,
culorile gonind prin aerul
zidindu-se de viu în ele
desferecîndu-i umbra dinadins,
umbra sa ce tinde către zero
confundîndu-se cu tristețea
pozînd pe podium dezbrăcată,
umbră a umbrelor altor umbre
întoarsă din locuri neumblate
dezlegînd misterele memoriei,
el-rege al timpului și substanță,
sumă a visurilor dureroase
cîntînd începuturile firii...

Tot mai departe, fratele meu
își biciuie tablourile, zilnic,
să mărturisească...

Drumul

Pămîntul guvernat de asfalt
intră triumfal în orașe
dînd deoparte lanurile coapte,
pune stăpînire pe parcuri,
pe căile de acces către vise
și pe alte asemenea locuri fără trebuință,
intră în casele și-n conștiința noastră
obișnuindu-ne cu el cum te obișnuiești
cu o veche suferință,
trupul său e un dig de oase
îmbrăcat în cămașă de bitum
proiectînd pe cerul zidit mai jos
de cel adevărat
umbra pîinii agonizînd
zborul dropiei imaginar ca lumina,
larvele viselor noastre dormitînd
înlăuntrul altor vise
ca o posibilă întoarcere
la țărîna primară
măsurînd viața și moartea deopotrivă.

Vedenie în camera plină de somn

Cine ești tu care îmi bați la fereastră
cu o floare de crin ori cu umbra ei ?
Umbra ta bate în umbra ferestrei
și-n ea văd doar o umbră de glastră.
Mă apropiai cu totul de aerul dens
care luase forma ușii, forma ta,
am văzut visul și-n aer furtuna
de crini care dădea mișcării sens.
Am înțeles greșeala și-am privit în jur
descoperind în umbră atîrnînd o glastră...
Mă năpădeau prin somn ierburi de abur.
Cine ești tu, care îmi bați la fereastră ?

În caz de nevoie

În caz de nevoie
intru în cuvinte ca-ntr-o pădure
neinventată încă,
pădure adormită-n aerul sticlos
cu păsări fără seamăn,
lumina lunii luminîndu-le
zborul lucind ca lama de Toledo,
cu ape stranii ce nu curg
ținînd în loc măsura vremii
într-o totală-ncremenire,
cu lupi sub ferigi cuaternare
pîndind cuvinte uimitoare —
mușcături scînteietoare și abrupte
dezvăluind nimicnicia gurilor
de otrăvuri.

Orișiunde mă întorc
dau de ploile ce spală
ochii-nlăcrimați ai lumii...

Roua somnului

Să ni se-ntîmple-n somn
singurătatea,
lama ei trecînd prin vis
cînd limpede, cînd diform,
neștiind că ne străbate.
Teama subtil mă pătrunde
că nu mai țin minte
de vin ori merg către lume
alcătuit din tăcerile toate
de care mi-e teamă
și-atît de rușine
încît pleca-voi spre unde
timpul e o rouă.

PERMANENȚE

nostalgii sucevene

La temelia iubirilor mele arborosene se află totdeauna oamenii pe care i-am așezat, rînd pe rînd, ca pe un iconostas profan, dar cu atît mai scump mie. Ca folclorist, nu se putea să nu mă apropii de Liviu Marian, fiul lui Simion Florea Marian, și să nu mă împrietenesc cu el. Venise în Rădăuți în anul 1938, tocmai cînd eu eram disponibil discuțiilor și aveam cel mai îmbelșugat cîmp pentru vise. Mi-l adusese socrul meu acasă. M-am simțit îndată ca lîngă un frate mai mare. Liviu Marian era urmașul întemeietorului folcloristicii românești. Omul era un mare timid, care exterioriza cu prudență părerile și sentimentele. Cunoșteam în întregime opera părintelui său, așa că am lăudat cele 22 volume de folclor și i-am înșirat atîtea amănunte, încît sînt surprins cînd mă gîndesc la efervescența acelor clipe.

Am reușit însă să mi-l fac prieten pe Liviu Marian, care avea 55 de ani, dar zîmbea fericit cînd și-i declara. Atunci ne-am legat prieteni și am rămas prieteni. Liviu Marian nu se ocupa de folclor. Scrisese doar articole folclorice despre tatăl său și o monografie, altcum se depărtase de preocupările academicianului. N-avea nici o perspectivă să-l întreacă, așa că preferase să fie scriitor. Era un prozator intimist **(Suflete stinghere)**, un vrednic istoric literar **(Hasdeu și Eminescu)** și un teoretician avizat al culturii **(Civilizație și poesie)**.

Cu marele meu prieten m-am legat sufletește și l-am invitat cu dragoste, totdeauna, cînd venea în Rădăuți. Confesiunile lui îmi sînt scumpe și vor fi înșirate în alt loc. Legăturile noastre au continuat și în timpul războiului, Liviu Marian trăia în Craiova și a venit în Caransebeș. A avut prilejul să se întîlnească cu folcloristul Lucian Costin din Lisaura, fost elev al tatălui său, cu Victor Morariu, cu Constantin Loghin.

Apoi am aflat că a murit Liviu Marian la Craiova, în 25 noiembrie 1942. O zi neagră, ca toate cele în care-mi mor prietenii. Abia în anul 1947 am ajuns din nou acasă, în Suceava, ca decan. M-am întîlnit cu marii mei dascăli, profesori la aceeași instituție: Leca Morariu, Alexandru Ieșean, Nicolae Grămadă, Ioan Zugrav, precum și cu colegii Vladimir Prelipcean, Milan P. Șesan, Orest Bucevschi și Ilie Grămadă. Ne-am dus de multe ori la **Casa Memorială Simion Florea Marian,** ca să dau de umbra prietenului meu. Toate erau la locul lor cum sînt și astăzi, numai prietenul meu lipsea... Lipsește, în clipa de față, ultimul profesor dintre cei vechi care mai era în viață: Ioan Zugrav... Așa se încheagă nostalgiile mele sucevene de altădată după prieteni și oameni care au fost și nu mai sînt...

Petru REZUȘ

CONCURSUL NAȚIONAL DE POEZIE „NICOLAE LABIȘ", EDIȚIA a XV-a

S-au împlinit cinsprezece ani de cînd Suceava găzduiește, în lumina de aur a toamnelor ei, Concursul național de poezie „Nicolae Labiș". Cinsprezece toamne ale poeziei la Suceava, sub semnul cărora, la această ediție, 213 tineri, din 35 de județe ale țării, au așteptat cu emoție zilele începutului de octombrie.

Un juriu format din scriitori: Sergiu Adam, Andi Andrieș, Ion Beldeanu, Alexandru Căprariu, Dumitru Chirilă, George Damian, Anghel Dumbrăveanu, Ion Gheorghe, Ion Horea, Mihail Iordache, Marcel Mureșeanu, Nicolae Prelipceanu, Corneliu Sturzu, Ion Țugui, Nicolae Turtureanu, Laurențiu Ulici, Mihai Ungheanu, Lucian Valea, Romulus Vulpescu și al cărui președinte a fost prozatorul Laurențiu Fulga, vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor din R.S.R., a acordat următoarele premii: **Marele premiu** „Nicolae Labiș" — **Ruxandra Cesereanu din Cluj-Napoca**; Premiul Uniunii Scriitorilor — Liana Mona Paiu din Iași; Premiul I — Doru Mateiciuc din Suceava; Premiul revistei „România Literară" — Gheorghe Stepu din Oituz — Bacău; Premiul revistei „Contemporanul" — Ștefan Bratosin din Călărași; Premiul revistei „Luceafărul" — Sergiu Costel Vaida din Oradea; Premiul revistei „Convorbiri Literare" — Mariana Boldureanu din Timișoara; Premiul revistei „Ateneu' — Ion Machidon din București; Premiul revistei „Cronica" Dan Bodnar din Suceava; Premiul revistei „Tribuna" — Ion Botezatu din Oituz — Bacău; Premiul revistei „Familia" — Sorin Davițoiu din Cîmpulung Muscel; Premiul revistei „Orizont" — Bogdan Ștefănescu din București; Premiul editurii „Junimea" — Radu Florescu din Piatra Neamț; Premiul ziarului „Zori Noi" — Georgeta Avadanei din Suceava; Premiul Comitetului Județean Suceava al U.T.C. — Ergin Hagicalil din Medgidia; Premiul Consiliului Județean Suceava al Organizației Pionierilor — Corina Aurica Grozea din Gheorghe Gheorghiu-Dej; Premiul Comitetului Județean de Luptă Pentru Pace — Constantin Cotea din Focșani; Premiul Centrului de Librării Suceava — Liviu Țipilca din Ghidiceni — Galați.

Festivitatea de decernare a premiilor, desfășurată la Mălini, în satul copilăriei lui Nicolae Labiș, a fost întregită de un recital de poezie susținut de laureați și de un moment liric oferit de un grup de pionieri din localitate. Cele trei zile în care județul Suceava a trăit sub semnul concursului, au gravat într-un calendar al sufletului alte manifestări, precum șezătorile literare care au avut loc în municipiu, la liceele economic și de drept administrativ, la liceele industriale nr. 2, nr. 3 și nr. 4, la casele de cultură din Fălticeni, Cîmpulung Moldovenesc, Gura Humorului și Suceava, la căminele culturale din Sadova și Stulpicani, întîlniri la care au participat, alături de membrii juriului, scriitorii: Clement Antonovici, Vasile Băran, Gabriel Cheroiu, Stelian Gruia, Alexandru Husar, Traian Iancu, Gheorghe Lupu, Emil Manu, Florin Muscalu, Adrian Popescu, Victor Rusu, Constantin Ștefuriuc, Mircea Tinescu, și prof. univ. dr doc. Constantin Ciopraga.

Același început de octombrie la Suceava a prilejuit și desfășurarea, în aula Institului de Învățămînt Superior, a unui simpozion de istorie și literatură cu genericul „Sub semnul unității naționale", manifestare organizată sub egida Uniunii Scriitorilor din R.S.R. și a Comitetului Județean de Cultură și Educație Socialistă, la care au luat parte **Dumitru Radu Popescu, președintele Uniunii Scriitorilor din R.S.R.,** poeți, prozatori, critici și istorici literari, personalități ale culturii românești actuale.

Lucrările simpozionului au fost deschise de tovarășul Alexandru Toma, președintele Comitetului Județean de Cultură și Educație Socialistă și susținute de Dan Zamfirescu, Laurențiu Ulici, Alexandru Husar, Mihail Iordache, Lucian Valea, Emil Manu și Constantin Ciopraga.

R.V.

NICOLAE LABIȘ — GÎND DE CALENDARE

Nicolae Labiș, Poetul celui de al șaselea an de după prima jumătate de veac a acestui secol, este jertfa neașteptată a unui nou început de Calendare în Poezia românească.

El este cea mai scumpă Lumină a poeziei din acest sfîrșit de mileniu și mă gîndesc ce s-ar fi întîmplat — totuși! dacă nu ar fi murit...

Poate că opera sa, contrazicîndu-l pe G. Călinescu, ar fi desăvîrșit o nouă ordine de clasicitate. Și, iarăși, poate, că nu ar fi fost necesară „resurecția" din beletristica tinerilor poeți de azi, pentru că statura sa ar fi devenit ceea ce era necesar: piscul de aur post-arghezian.

Tinerii poeți de azi nu sînt sub zările sale, după cum nici el nu și le-a vrut peste Ei.

Labiș continuă un șir de martiri ai Poeziei.

Florin MUSCALU

PREMIUL I

*
* *

iată : pe cîmpul albastru
înflorește
încă un stol de păsări

să ne grăbim să ne grăbim
cu secera lumii
să le tăiem să le culegem zborul.

Doru MATEICIUC

PREMIUL CENTRULUI DE LIBRĂRII SUCEAVA

Metamorfoze

O, oh, mari dezacorduri
durează muzici
ca un mag înfrînt gîndul metamorfozei
cîmpuri se întind aprinzînd flori care-n dragoste
mint — femeia
se leapădă de soartă
măsurîndu-și iubirea pe trup cu compasul
și poetul tace. Mari dezacorduri durează muzici
greieri împăcați la suprapreț tulbură nopțile
oameni se duc rîzînd către poluri
și poetul tace
sigilii purtînd peste larma durerii.

Liviu ȚIPLICA

PREMIUL COMITETULUI JUDEȚEAN SUCEAVA AL U.T.C.

Privim amîndoi

Cuburi de sticlă
taie lumina.
Ești roșie, ești oranj, ești galbenă
și mai ales ești bătaia de inimă
nemaicolorată.

Brațe cu vise rîd primăvara.
Care cu fructe, caise fierbinți sînt
portocale de ochi veseli.

Că nu mai exiști, pătrunde-mă
zeci de ferigi cu rouă plîngînd
frunze verzi
de pază capului meu fără somn.

Iarba ninge lupi în
case fără lumină,
grădina și ghitara în prezența mea
le-ai chemat
să mă-nșele.

Păsări tîrzii tulbură apa
și chipul tău
ferecat în mine mă-njunghie.
Privim amîndoi calul alb. Nici nu plîngem.

Ergin HAGICALIL

PREMIUL CONSILIULUI JUDEȚEAN SUCEAVA AL PIONIERILOR

Vin din Moldova

Vin din Moldova, Dunăre,
să-ți ascult valurile aici la Calafat,
unde a murit Cobus, cel din Vaslui, în '877
cînd plîngea pe coală mîna poetului Alecsandri,
și mîna mea tremură, dar cu ea se deschid
alte gînduri ce se dau în leagăn ca vacanța
cu aripile de șindrilă ale lui Manole,
care nu se mai frîng în izvor,
ci se înalță ca pasărea măiastră
a lui Brâncuși, semn că, după atîtea veacuri
întunecate, și pe pămîntul românesc
a început un cîntec de zodie nouă.
Vin din Moldova, Dunăre,
să-ți ascult valurile albastre
povestind basme noi despre zorii de griu ai patriei,
chiar dac-atunci cînd beau apă
din cana curată de lut
simt pe buza ei cum se prelinge sîngele străbun.

Corina Aurica GROZEA

PREMIUL COMITETULUI JUDEȚEAN SUCEAVA DE LUPTĂ PENTRU PACE

Poem

Veșnic se tulbură o petală
pe care o sărut
tu născutule prin mine
privește și ia aminte
la rana din trup
trează ora mîngîie pata
de sînge a fiecărui început
și eu am această durere în cîntec
și mă impresoară zborul
de pasăre neîntrerupt
între rug și viață
să pot aștepta o dimineață
care venind
mi-aduce în suflet cuib de cocor.

Constantin COTEA

Desen de Ioana NISTOR

DICȚIONAR (VIII)

Notă: Cerem scuze cititorilor noștri pentru unele abateri de la ordinea strict alfabetică în apariția unor articole din **Dicționar.** Ele se datorează unor dificultăți de ordin documentar precum și necesității de echilibrare a spațiului redacțional rezervat acestei rubrici.

O.N.

20. BUMBAC I. ION (31.I.1843 Costîna-Suceava — 25.V.1902, Cernăuți), scriitor. Fiu de țărani, urmează gimnaziu la Suceava și Cernăuți studiile superioare la Viena. În gimnaziu îl are profesor pe Aron Pumnul, la care locuiește o vreme împreună cu fratele său, Vasile Bumbac, și cu Mihai Eminescu. Perioada de început a studiilor la Viena este legată de prietenia cu Eminescu, Slavici, Samson Bodnărescu, de care se va îndepărta treptat datorită concepțiilor politice și culturale deosebite. Activează în cadrul Societății literar-științifice a studenților români și a societății culturale „România jună", unde este ales la început secretar general și apoi președinte. Adept al unor opinii diferite de ale junimiștilor, înfocat apărător al purismului pumnist, I.B. devine un antijunimist inflexibil. De la unele neînțelegeri referitoare la modul de organizare a serbării de la Putna din 1871 intră în conflict cu Eminescu și Slavici. După susținerea doctoratului (1875) este numit profesor de limba română. Luptător pentru drepturile și emanciparea românilor din Bucovina întemeiază societățile „Armonia" (1881), „Concordia" (1885), redactează revista „Aurora română" (1882). Colaborează la „Familia", „Gazeta de Transilvania", „Șezătoarea", precum și la calendarele bucovinene. A alcătuit de asemeni, un manual de limba română.

Poezia și proza lui **I.B.** suferă de mediocritate. O poveste **Preminte Solomon,** folosind motivul incestului a declanșat reacția violentă a contemporanilor. **Florința, epopee națională în 5 cîntece** (1880) pastișează atît încercările asemănătoare ale fratelui său cît și unele scrieri ale lui Alecsandri.

21. BUMBAC, VASILE (7.II.1837 Costîna-Suceava- 27.II.1918, Suceava) poet prozator, traducător. Urmează gimnaziul la Suceava iar liceul la Cernăuți, unde îl are profesor pe Aron Pumnul și coleg pe Mihai Eminescu. Din motive politice este nevoit să întrerupă studiile gimnaziale și să le termine la Blaj (1862). În 1864 obține o bursă pentru studii la Viena, unde rămîne zece ani. Aici este unul dintre ferventii animatori ai Societății literar-științifice a studenților români al cărei președinte va ajunge mai tîrziu, precum și al societății „România jună". Este unul dintre principalii organizatori ai serbării de la Putna, alături de Eminescu și Slavici. După 1874 funcționează ca profesor de limbă română și limbi clasice la gimnaziul din Suceava. Colaborează la „Albina", „Aurora română" „Concordia" „Familia", „Federațiunea", „Foaie pentru minte, inimă și literatură" ș.a.

Poezia lui **V.B.** este în general o poezie a momentului. Foarte numeroasele compuneri poetice dedicate tuturor evenimentelor vremii au făcut din **V.B.** poetul festivist al Bucovinei. Totuși datorită mesajului lor direct elanul patriotic nedisimulat, limbajul cristalin, multe dintre poeziile de acest fel s-au bucurat de o largă circulație, fiind incluse chiar în manualele școlare, contribuind astfel alături de creațiile lui Alecsandri la mobilizarea conștiinței civice în vederea împlinirii idealului unității naționale. Mult mai reușite din punct de vedere estetic sînt, fără îndoială, poeziile de inspirație folclorică: cîntece, fabule, balade. Chiar dacă în unele dintre balade se simt modelele lui Alecsandri ele fac dovada posibilitățlor lui **V.B.** de a depăși modelul popular. Portretul făcut Corbiței din **Piatra Corbului** vorbește elocvent despre trasfigurarea poetică: „Zînișoara munților,/ Lauda părinților(...)/ Trupu-i subțirel și 'nalt,/ Păru-i negru și bogat,/ Și-ale gurei sale flori / Mănunchias furat din zori... / Ochii ageri, sprîncenați,/ Două muri de la Carpați."

A versificat o serie de povești populare, printre care mai reușite par a fi „Petrea Cățelei", „Eleana Zina și Făt Frumos" și „Cei trei frați orfani.".

„Dragoșiada" **Descălecarea lui Dragoș în Moldova** este o epopee proiectată în douăsprezece cînturi dar întreruptă după cîntul al doilea. Scrise în alexandrini modificați de 13—14 silabe, cele două cînturi realizate sînt superioare versificărilor lui Heliade Rădulescu din „Mihaida", prin frumusețea limbii prin fluența versurilor, prin rezonanța gravă a tonalităților: „Dar zorile s-arată de către răsărit,/ Și noaptea-și pătureste vestmîntul său cernit/ Și fuge 'nspăimîntată prin peșterile-afunde / A stelelor lumină dispare și s-ascunde..." sau prin dinamica senzațiilor sugerate de ritmica gradual crescîndă a frazelor poetice: „Dar limbile păgîne de pe'mprejur se scoală/Și peste frații noștri dau busnă, dau năvală. / Și pustiesc și calcă și ard frățescul loc./ Prin jafuri fără margini prin sabie, prin foc",

Schițele de escursiuni cuprind proză de călătorie lipsită de nerv și culoare. A publicat, de asemeni trei cînturi din **Eneida,** pe care a tradus-o în întregime. Cîteva studii despre folclor sînt între primele de acest fel la noi. Au rămas în manuscris o serie de încercări dramatice, precum și traduceri din Anacreon, Homer, Horațiu, Platon, Schiller, Goethe,

Referințe (selectiv)

20. Curticăpeanu, Vasile — **Mișcarea culturală românească pentru unirea din 1918,** București, E.S., 1968, 147—162; **Dicționarul literaturii române de la origini pînă la 1900,** București, E.A., 1979, 133—134; Loghin, Constantin — **Istoria literaturii române din Bucovina,** 1926, 189—192.

21. **Dicționarul literaturii române de la origini...,** p. 134; Loghin, Constantin — Op. cit., 112—127; Morariu, V. — **Vasile Bumbac** (1837—1918). **Pagină din istoria literaturii bucovinene,** 1940.

Octavian NESTOR

Paul VERLAINE

Cîntec de toamnă

Prelungi suspine
De viorine
'n toamna tîrzie
Inima-mi strivesc
Și mă copleșesc
De monotonie.

Înăbușit
Ascult palid
Cînd ora bate ;
Mi-aduc aminte
Vremi dinainte...
Plîng pe-inecate.

Și mă las dus
De-un vînt ursuz
Care mă poartă
De colo-n coa'
Asemeni ca
Pe-o frunză moartă.

Traducere de
Theodor R. CRIVEANU

FELURIMI

Să ne lăsăm de fumat!

„Un om mare nu trebuie să fumeze.

Este bine și practic, pentru a te izbăvi de viciul fumatului, să-ți cultivi viciul lăudăroșeniei.

Bețivăneala, lăcomia și lăudăroșenia sînt păcate mai mici decît fumatul.

Bărbatul fumător nu se ridică niciodată la înălțimea poziției sale, pe cînd femeia fumătoare este capabilă de absolut orice. De aceea, tovarăși, să ne lăsăm de fumat !' (Daniil Harms, „Un spectacol ratat", 1982, p.35)

Homo sapiens

„În vremurile de demult, natura avea grijă de om. Acum, tu insuți trebuie să ai grijă de tine, omule. Natura nu mai e în stare să se descurce cu bombele tale și cu fascismul. Tu singur va trebui să te descurci, homo sapiens !...

Pentru că există Bomba, pentru care și un timp scurt este suficient. Oprește reacția în lanț cît mai e în puterile tale. Oprește-o la timp, **homo sapiens,** și nu uita să rupi firul care te leagă de bombă !"
(Ales Adamovici, „Cercul de foc", 1983, p. 356 ; 359—360)

Memento !

Homo aedificans

„Nu există viitor : niciodată nu există viitor. Ceea ce numim noi viitor e una dintre cele mai gogonate minciuni. Adevăratul viitor este astăzi. Ce se va alege de noi mîine ? Nu există nici un fel de mîine ! Ce se întîmplă cu noi astăzi, acum ? Iată singura întrebare.

Iar dacă-i vorba de astăzi, toți acești nemernici sînt cum nu se poate mai satisfăcuți, căci astăzi ei există, și dacă există le e de-ajuns. Existența, existența pură și mută, le umple tot sufletul. Nu simt că s-ar mai afla și altceva decît simpla existență.

Dar există ei oare ? Există ei cu adevărat ? Eu cred că nu ; căci dacă ar exista, dacă ar exista într-adevăr, ar suferi că există și nu s-ar mulțumi numai cu atît. Dacă ar exista de fapt și cu adevărat în timp și în spațiu, ar suferi că nu există în eternitate și în infinit". (Miguel de Unamuno, „Viața lui Don Quijote și Sancho", Editura Univers, 1973, p. 55—56).

Dumitru BRADAȚAN

CONSEMNĂRI

■ **CONSFATUIRE DE LUCRU.** În intîmpinrea manifestărilor prilejuite de aniversarea a 65 de ani de la Marea Unire din 1918, a avut loc la Suceava in ziua de 27 septembrie, o consfătuire de lucru între conducerea Uniunii Scriitorilor din Republica Socialistă România și membri ai Cenaclului Literar Suceava al U.S. Au participat, din partea conducerii Uniunii Scriitorilor, președintele acesteia, **Dumitru Radu Popescu**, acad. Alexandru Balaci, vicepreședinte și Traian Iancu, director. Au fost discutate aspecte ale vieții cenaclului, ale activității membrilor acestuia, precum și măsurile de pregătire ale manifestărilor ce se vor desfășura în județ, dedicate evenimentului de la 1 Decembrie, precum și aspecte ale desfășurării celei de-a XV-a ediții a festivalului național de poezie patriotică „Nicolae Labiș". Au luat cuvîntul : Alexandru Toma, președintele comitetului Județean de Cultură și Educație Socialistă Suceava, Marcel Mureșeanu, secretarul cenaclului, George Damian, Constantin Badersca, Teofil Dumbrăveanu, Mihail Iordache, Ion Beldeanu, Roman Istrati, Onu Cazan, precum și președintele Uniunii Scriitorilor, **Dumitru Radu Popescu.** (P. D.).

■ **SALONUL CĂRȚII (ediția a VIII-a).** Adevărată sărbătoare a culturii în ipostaza cuvîntului tipărit, cea de-a VIII-a ediție a „Salonului cărții" — manifestare suceveană complexă consacrată unor recente apariții editoriale — a programat, pe parcursul unei decade (1-10 octombrie a.c.), circa 70 de manifestări desfășurate în toate orașele și în 15 așezări rurale ale județului. Lansări de volume, întîlniri cu scriitori, șezători literare, colocvii pe teme desprinse din lucrări de curînd intrate în librării au avut ca „sediu" principal Casa Cărții „Mihai Eminescu" din Suceava, fiind găzduite de asemenea de unități economice, instituții, școli, cămine culturale. Cititorii, iubitori ai literaturii social-politice, beletristice, științfice, s-au bucurat, în acest cadru stimulator al interesului pentru lectură, de prezența unor personalități ale vieții noastre culturale, la manifestări luînd parte, ca invitați, Al. Tănase și C. Gh. Marinescu (autori ai cărții „Conștiința națională și valorile patriei"), prof. dr. Ion Vlăduțiu („Creatori populari contemporani din România"), Alex. Ștefănescu, Nicolae Prelipceanu, Corneliu Ostahie, Petre Hladchi Bucovineanu, ca și poeți și prozatori suceveni ori autori de pe aceste meleaguri ai unor lucrări cu profil cultural-științific.(I.N.)

■ **TOAMNĂ LA VORONEȚ.** Aflat la a treia sa ediție, Festivalul concurs „Toamnă la Voroneț" s-a desfășurat între 22-25 septembrie 1983 la Gura Humorului. Destinat filmelor de amatori și diaporamelor, festivalul a prilejuit și în acest an o adevărată gală a poemelor cinematografice, fiind prezentate în concurs peste 50 de creații cinefile și diaporame. În avanpremiera concursului au avut loc în orașul Gura Humorului și în municipiul Suceava „Zilele culturii cinematografice", manifestare ce a prilejuit prezentarea unor capodopere ale cinematografiei naționale și universale, acțiune realizată cu sprijinul Arhivei Naționale de Filme. Juriul festivalului, prezidat de regizorul Alecu Croitoru, a acordat Marele premiu al Festivalului „Toamnă la Voroneț" ex equo, cineamatorilor Adriana și Simion Oțoiu din Baia Mare și diaporamiștilor Marcela Ursachi și Emil Butnaru din Gura Humorului. (P.D.)

■ **TIPĂRITURI.** Biblioteca Județeană Suceava a scos recent de sub tipar volumul II al ghidului bibliografic „Știința în Bucovina". Lucrare de reală importanță (redactată de I.Pînzaru, Petre Froicu și Eugen Dimitriu, coordonată de Nicu Chirică, directorul bibliotecii), care umple un însemnat gol de informație. Știința în Bucovina (II) beneficiază de o impresionantă documentare, furnizînd celor interesați date despre 92 de personalități ale științei românești, sau cercetători de mai restrînsă importanță, cei mai mulți aflîndu-se în plină activitate creatoare. Secțiunile cărții (agricultură, astronomie, biologie, chimie, drept, economie, filologie, folclor, filozofie, fizică, geografie, istorie, lingvistică, matematică, medicină, silvicultură și tehnică) au în vedere oamenii de știință născuți pe teritoriul județului nostru (chiar dacă se află în prezent în alte localități din țară) precum și pe cei care s-au „autohtonizat" printr-o îndelungată ședere aici.

Semnificativă pentru multe laturi ale activității compozitorului și omului Ciprian Porumbescu, mai ales în acest an aniversar și comemorativ totodată, ni se pare culegerea de studii (150 p.) apărută în luna octombrie sub egida Muzeului Județean Suceava. Fie că e vorba de **Conștiința originii etnice românești în familia Porumbescu** (Paul Leu), de **O disertație de Ciprian Porumbescu — „Muzica antică a românilor"** (Nina Cionca), **Ciprian Porumbescu inedit** (Stelian Mîndruț), **Originea folclorică a Baladei lui Ciprian Porumbescu** (Virgil Medan), **Ciprian Porumbescu și Brașovul** (Mircea Cenușă), **Colecție de proverbe și zicători a lui Iraclie Porumbescu** (Nicolae Cârlan și Eugen Dimitriu) **Un album îndoliat** (Grigore Foit), sau de **Cîteva scrieri ale lui Iraclie Porumbescu în colecția Bibliotecii „Astra" din Sibiu,** vizibilă este strădania autorilor de a pune în circulație informații semnificative care să contureze pregnant personalitatea marelui artist. (M.M.)

■ UN DISC. Electrecordul a imprimat, de curînd, în seria „Virtuozi ai instrumentelor" discul suceveanului Constantin Sofian, solist al Ansamblului „Ciprian Porumbescu". Dispunînd de un bogat repertoriu, interpretul și-a ales pentru această ocazie (fluieraș, nai și ocarină) cîteva dintre cunoscutele melodii populare din Bucovina : **Bătrîneasca de la Voitinel, Bătrîneasca din Frătăuți, Arcanul, Doina din Iaslovăț, Țărăneasca de la Grămești** ș.a. Dincolo de satisfacția pe care o simțim față în față cu acest eveniment care împlinește discografia sucevenilor, unicul regret este acela că prestigioasa instituție în cauză a lăsat să se strecoare pe genericul discului cîteva grave erori de tipar în numele localităților de unde sînt originare melodiile. (M.L.)

AUTENTICITATE ȘI LITERATURĂ

(urmare din pag. I)

putea privi, față-n față cu conștiința lui, și mai ales că nu-i va mai putea privi în față pe cei care au luptat pe front, dacă nu va fi fost și el acolo, alături de ei".

S-a și înscris voluntar la artilerie, dar n-a putut achita garanția în bani, reclamă pentru cal și echipament. Ajunge, totuși, să fie încorporat, e rănit, revine în foc îndată după ce părăsește spitalul. Ordinul de zi nr. 560 din 1 august 1917 îl dă printre morți. Coincidență curioasă, în bătălia pentru cota Ungureanu, unde a căzut prizonier Camil Petrescu, trupele germane au fost comandate — ne semnalează Al. George — de Erwin Rommel, pe atunci căpitan. Operația respectivă e descrisă amănunțit în memorialul său de război, *Infanterie greift an*, Berlin 1941.

Camil Petrescu și-a adaptat jurnalul de front la roman, ca să corespundă psihologiei lui Gheorghidiu. A gomat probabil reacțiile prea nepotrivite. Dar citit atent, jurnalul lui Gheorghidiu își trădează adevăratul autor. Sentimentul exacerbat al „onoarei" (obsesia duelului, atît de caracteristică pentru Camil și semnalată de Al. Paleologu) se ivește din capul locului. „Conștiința mea — îi suflă ei lui Gheorghidiu să scrie — nu-mi permite lașitatea de a evita un pericol, pe care soldații cei mulți nu-l puteau evita".

Îl surprindem apoi făcînd demonstrație de curaj. Rămîne în picioare, pe șosea, cînd îi șuieră gloanțele la urechi și oamenii își ascund speriați capetele sub podețele caselor. Oprește o companie din fugă, ieșind înaintea ei cu sabia întinsă. Ia în brațe un obuz maghiar ca să dovedească ceea ce susținea înainte, că are pulbere proastă. Interlocutorii răcnesc furioși la el : „Fugi de aici : Domnule căpitan... a înnebunit !". „Vreau să produc admirația sfioasă a camarazilor" — scrie la un moment dat.

Umilința face să sufere mai rău ca frigul, fiindcă aceasta îi dă lacrimi în ochi fără voie. Încearcă disperat să le oprească, gîndindu-se : „De n-ar vedea, de n-ar ghici oamenii".

În sfîrșit, cînd își strică rău stomacul, ar dori să fie trimis la spital, în țară, dar nu poate accepta ideea să părăsească frontul pe motivul că are „scaune dese".

Apare și autopriceperea lui Camil. Pe parcursul jurnalului, Gheorghidiu e împins adesea să emită observații critice la adresa competenței Marelui Stat Major, „care ignorează" un principiu esențial al războiului : niciodată nu trebuie să desfășori în cîmpul tactic mai multe trupe decît inamicul. „Sub nici un cuvînt". „Cîștigă războiul, — continuă reinteresatul de probleme militare Ștefan Gheorghidiu, ajuns subit cunoscătorul lor perfect, strategul Camil Petrescu — armata care a angajat mai puțin din forțele ei în bătălie. De aceea, marii cuceritori : Romanii, Mongolii, Napoleon etc. nu au biruit decît atît timp cît au fost inferiori ca număr. Adevăr foarte explicabil pentru cine cunoaște cu adevărat psihologia războiului". Altădată, după Turtucaia, la constatarea cuiva că mergem spre dezastru, replică în același spirit : „Dacă generalii noștri nu știu un principiu de tactică, elementar, că o bătălie prost angajată nu se continuă, că provoci alta, ca Joffre la Marna".

În Gheorghidiu recunoaștem și „frenezia preeminenței" care l-a posedat pe scriitor, cum credea Eugen Lovinescu, dar nu numai el („Contimporanul" din 10 iunie 1922 publica portretul lui Camil Petrescu, adăugînd după numele său următoarele informații suplimentare : „Inventatorul armei Manlicher, model 1893 și al pălăriei automate (care salută singură). Descoperitorul sforii de tăiat mămăliga și al chibritului cu gămălie în partea cealaltă. Actualmente lucrează la perfecționarea paharului de bere cu mînerul în stînga").

Eroul romanului „Ultima noapte de dragoste, întîia noapte de război" vrea mereu să știe dacă a trecut sau nu printr-o bătălie mare sau un bombardament faimos. Cînd cineva îi reproșează lui Orișan : „Nu poate să fie, dragă, tot una. Să compari, să zicem, bătălia de la Verdun, cu lupta de la Olt a noastră ?". Gheorghidiu sare în apărarea afirmației camaradului său, desfășurînd o întreagă argumentație dialectică : — „Singur... Absolut... Nici chiar pentru noi, batalionul trei, care am intervenit în urmă și am avut numai cinci șase oameni pierdere. Dar pentru compania a doua care a fost surprinsă de mitralieră în apă și înjumătățită din cîteva pîrîituri, cred că lupta a fost ca pentru orice companie angajată la Verdun. Închipuiește-ți răniți luptînd cu valurile toată noaptea. O patrulă, care luptă cu o forță superioară și e bombardată precis cu un singur tun, luptă tot atît de greu ca pe Somme...".

Aceeași problemă îl chinuie, cînd ia contact cu soldații germani care luptaseră pe frontul apusean și căzuseră acum prizonieri după bătălia de la Moha-Borcut : „Ce n-aș da — își spune Gheorghidiu, alias Camil — să știu sincer impresia lor despre ziua de azi. Să-mi dea o singură dată pe care s-o găsesc și în dicționarul experienței mele și apoi pe baza ei, eu mi-aș da seama de valoarea tehnică și sufletească a întregii campanii, stabilind „linia", așa cum fac iubitorii de curse de cai, care prin întrecerea dintre un cal al lor și altul străin, se pot apoi fixa ca situația, față de toate țările cu cai de curse".

Camil întreg e în replica exultantă a lui Gheorghidiu la cuvintele veteranului german de la Verdun : „durch ein solches Trommelfeuer" : „Așadar găsești că a fost un bombardament puternic, neobișnuit".

Psihologia romancierului străpunge pe cea a eroului său. E revanșa „autenticității" asupra „literaturii". Dar aceasta reapare acolo unde ne-am aștepta mai puțin. Senzația de „autenticitate" critica a găsit că o dau mai ales micile întîmplări banale, sinistre, grotești sau absurde care, intervenind pe parcursul narațiunii, fac să transpară acțiunea hazardului, mișcarea imprevizibilă și haotică a existenței.

Dar încercînd să reconstituim itinerariul unității lui Ștefan Gheorghidiu, după *Istoria războiului pentru întregirea neamului* de Constantin Kirițescu, descoperim un lucru cu totul neașteptat. O bună parte din episoadele pe care eram convins că au fost fapte întîmplate aievea și trăite nemijlocit de Camil Petrescu, se găsesc relatate în această lucrare. Femeia bănuită a fi spioană, neexecutată de Gheorghidiu, așa cum primise ordin, doar printr-o împrejurare norocoasă, ca să capete apoi „Virtutea militară", pentru că ajutase soldaților români să treacă Oltul, există în Kirițescu, menționată cu numele ei exact, Maria Manciulea. Colonelul, descoperit de eroul cărții, tot atunci, mort, întins ca pe catafalc, nu lipsește nici din lucrarea amintită ; este comandantul regimentului 22 Dîmbovița, Băltărețu, lovit de un glonte în piept, după ce traversase Oltul la Crihalma, în fruntea ostașilor săi. Kirițescu arată că trupele germane care urmăreau armata a II-a română, în retragere, fuseseră întărite cu regimente experimentate, trecute prin marile bătălii de pe Somme, și din alte locuri vestite, ca Verdun, Nareu și Isonzo. Prizonierul rănit, interlocutorul lui Gheorghidiu, după lupta de la Moha-Borcut este tocmai un asemenea veteran. Altfel cu cine mai discuta eroul, comparativ, intensitatea focului de artilerie prin care trecuse ?

Nu e exclus, desigur, cu toate acestea, să i se fi întîmplat realmente lui Camil Petrescu. Sînt însă cam prea multe coincidențe și ele iscă bănuiala că autorul a și fabulat pe marginea unor fapte scoase din cartea lui Kirițescu (citată de altfel în notele care alcătuiesc subsolul romanului).

Senzația autenticității, Camil Petrescu o creează, ca și altădată, inventînd amănunte (psihologice, comportamentale, vestimentare) pe marginea evenimentelor și persoanelor menționate de documente, cum ar fi suspectarea Mariei Manciulea că transmite informații inamicului, sau descrierea poziției și îmbrăcăminții cadavrului colonelului Băltărețu : „lungit drept pe spate, cu picioarele lipite și mîinile întinse lîngă el ca pe catafalc, în manta neagră cu șireturi roșii, cu gulerul ridicat și chipiul în cap". Acolo unde credem că se manifestă urmările experienței de viață, trăite nemijlocit și respectate aidoma, suferim practic efectul unui procedeu literar. Practicînd o estetică a „autenticității", Camil Petrescu rămîne scriitor și face vrînd, nevrînd, artă.

REALIZATORI : Ion BELDEANU, George DAMIAN, Viorel DÂRJA, Ion CARP FLUERICI, Mihail IORDACHE, Gh. LUPU, Marcel MUREȘEANU, Ion PARANICI, Mircea TINESCU, Alexandru TOMA.
Tehnoredactare : Valentin MILICI

COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ
ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA
Str. Mihai Viteazul nr. 48